

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

48

ΣΕΛΙΔΕΣ

Τετάρτη 19 Ιανουαρίου 1984

Απογευματινή Αδέσμευτη Εφημερίδα

Αρ. φύλλου 2542 - Έτος 9 - Δρχ. 20

Ανδρέας: Σημάδεψε την πολιτιστική ιστορία του τόπου μας

Αφιέρωμα 3 σελίδες

Η ζωή του, οι δικοί του, Τρίκαλα, Θεσσαλονίκη

ΔΑΣΚΑΛΕ

ΑΝΤΙΟ

Με τον Ανδρέα Παπανδρέου (άνω) σε εγκάρδιο στιγμιότυπο. Η γυναίκα του, Ζωή, χτες στο σπίτι της. Γλυφάδας καταγράφει στα χέρια μιας φίλης μόλις άκουσε το θλιβερό μήνυμα από το Λονδίνο (κάτω αριστερά). Κάτω ο «δάσκαλος» στο παλκοσέκινο που το τίμησε 50 ολόκληρα χρόνια.

Του ΔΗΜ. ΓΚΙΩΝΗ

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ λαός έχασε το βάρδο του. Η καρδιά του Βασίλη Τσιτσάνη, του ανεπανάληπτου συνθέτη της «Συνεφιασμένης Κυριακής», σταμάτησε να χτυπάει στις τέσσερις παρά είκοσι το απόγευμα χτες, ημέρα των γενεθλίων του, στο νοσοκομείο «Μπρόνπτον» του Λονδίνου, όπου είχε εισαχθεί πριν δέκα μέρες. Είχε γεννηθεί στα Τρίκαλα, στις 18 Ιανουαρίου 1915 και χτες, ημέρα του θανάτου του, συμπλήρωσε τα 69 του χρόνια...

Ο θάνατός του συγκλόνισε το Πανελλήνιο. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός, στους φίλους και θαυμαστές του Τσιτσάνη, δήλωσε:

«Εκφράζω την βαθύτατη λύπη μου για τον θάνατο του μεγάλου»

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛ. 17

19/1/1984

Τον πρόλαβε ο θάνατος

Δεν πρόλαβε να τηρήσει μια υπόσχεσή του, η τελευταία ασφαλώς, ο Βασίλης Τσιτσάνης. Την έδωσε λίγες μέρες πριν εκδηλωθεί η ασθένειά του, στους Κύπριους δημοσιογράφους Ανδρέα Καναούρο, Χρήστο Κατομάπα και Γιώργο Ιακωβίδη, πρόεδρο, αντιπρόεδρο και σύμβουλο της Ένωσης Συντακτών Κύπρου, να πει το Μάη στη Λευκωσία και να τραγουδήσει για τους πρόσφυγες των κατεχομένων από τους Τούρκους.

Ήταν το βράδυ της 17 Δεκεμβρη και ο μεγάλος Τσιτσάνης συγκινημένος από την πρόσκληση των Κυπρίων δημοσιογράφων που βρίσκονταν στην Αθήνα, και του είπαν να τραγουδήσει για την Κύπρο, αποκάλυψε ότι παρακολουθεί με ανησυχία τις εξελίξεις στο Κυπριακό και είπε ότι «θεωρεί υποχρέωσή του να κάνει κάτι για την Κύπρο». Ο θάνατος τον πρόλαβε.

Α. Ν. Κ.

19/1/1984

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΣΕΛ. 1

λου εκφραστή του λαϊκού μας τραγουδιού Βασίλη Τσιτσάνη. Η καλλιτεχνική του πορεία σημάδεψε για πολλά χρόνια την πολιτιστική μας ιστορία και την ζωή μας. Ο Βασίλης Τσιτσάνης, θα βρίσκεται πάντα ανάμεσά μας με την ανεπανάληπτη φωνή και τα τραγούδια του, που αγίζουν την ψυχή κάθε Έλληνα».

Δηλώσεις έκαναν ακόμη ο πρόεδρος της Ν. Δ. Ευ. Αβέρωφ, ο γεν. γραμματέας του ΚΚΕ Χαρ. Φλωράκης, ο γραμματέας του ΚΚΕ Εσωτ. Γιάννης Μπανιάς, ο γ.γ. του ΚΟΔΗΣΟ Χαρ. Πρωτοπαπάς, οι υπουργοί Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη και Εργασίας Ευ. Γιαννόπουλος και πολλοί καλλιτέχνες και πνευματικοί άνθρωποι.

Το τέλος

Ο θάνατος βρήκε τον «δάσκαλο», ενώ όλοι εδώ στην Ελλάδα που παρακολουθούσαν την κατάσταση του είχαμε πιστέψει ότι «ο Μπετόβαν του ελληνικού τραγουδιού», κατά την εκφορά του Μίκη Θεοδωράκη, είχε αναλάβει έπαιτα από την εγχείρηση που του έγινε την περασμένη Παρασκευή στους πνεύμονες για φλεγμονή. Οι φίλοι του οι θαυμαστές του περίμεναν ότι μέσα στην εβδομάδα θα ήταν και πάλι στην Αθήνα, και πολύ σύντομα στο «Χάραμα» της Καισαριανής...

Η ανίσχυρη μέτρηση προς το τέλος είχε αρχίσει για τους γιατρούς που τον παρακολουθούσαν και κυρίως για την κόρη του Βικτώρια και τον φίλο του Κώστα Χατζηδημιτρίου, που τον συντροφεύσαν προχτές το πρωί, όταν προσβλήθη από πνευμονία στον καθαρό πνεύμονα, οπότε έπεσε σε κόμα.

Και κάθε ελπίδα χάθηκε τελειώς προχτές το βράδυ, όταν ακολούθησε καρδιακό επεισόδιο. Οι γιατροί τον χαρακτήρισαν κλινικά νεκρό. Το τυπικό τέλος ήταν θέμα ωρών. Ο Τσιτσάνης έσβησε μεκρά από τον τόπο που αγάπησε και τραγούδησε, χωρίς να υποψιαστεί το τόσο γρήγορο τέλος του.

Αύριο η σορός

Τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές κυλούν στη βρετανική πρωτεύουσα οι θλιβερές τυπικές διαδικασίες για τη μεταφορά της σορού του στην Αθήνα, η οποία θα γίνει αύριο το απόγευμα με το αεροπλάνο της «Ολυμπιακής», που αναχωρεί από το Λονδίνο στις 1.30 ώρα Ελλάδας. Η μεταφορά της σορού θα γίνει δωρεάν.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι μόλις χτες το πρωί έφτασε στην Αθήνα το άγγελμα για το επικείμενο τέλος του, δόθηκε εντολή από την Κυβέρνηση στην προεβία του

1961. Ο Τσιτσάνης στο σπίτι του αυτοηχογραφείται

Δάσκαλε αντίο...

Λονδίνου να παράσχουν κάθε βοήθεια και διευκόλυνση που θα χρειαζόταν.

Μια από τις τελευταίες χαρές του Τσιτσάνη, όπως μας μεταφέρει ο κ. Χατζηδημιτρίου, ήταν όταν πληροφορήθηκε ότι μεταξύ εκείνων που έστειλαν ευχέτηρια τηλεγραφήματα για την αποκατάσταση της υγείας του ήταν και ο πρωθυπουργός κ. Παπανδρέου.

Στα Τρίκαλα

Η είδηση του θανάτου του Τσιτσάνη επισκίασε χτες οποιοδήποτε άλλο θέμα. Μεταφέροντας την καθολική επιθυμία του λαού των Τρικάλων, γενέτειρας του Τσιτσάνη, το δημοτικό συμβούλιο της πόλης ζήτησε να ταφεί εκεί. Ο δήμος Τρικάλων έχει ήδη ανακοινώσει ότι θα κάνει μουσείο το σπίτι που γεννήθηκε ο Τσιτσάνης και ήδη έχει φιλοτεχνήσει η προτομή του από τον γλύπτη Σώτο Αλεξίου.

1000 τραγούδια

Φαινόμενο μοναδικό στη λαϊκή μας μουσική, συνθέτης τραγουδιών που ξεπερνάει τα 1.000, από τα οποία πάνω από 200 έχουν γίνει επιτυχίες, και δούλευτης ακατάπλητος, ο Τσιτσάνης, πέρασε μια ζωή στο πάλλο δουλεύοντας χειμώνα - καλοκαίρι, ως πριν δυο βδομάδες.

Αγαπημένος του ελληνικού λαού, τραγούδησε τους καμηούς

του και είχε τη μεγάλη χαρά να βλέπει την απήχηση που είχε η δουλειά του στον κόσμο κάθε τάξης, που γέμιζε τα μαγαζιά που εμφανιζόταν για να τον δει να τραγουδάει με τη χαρακτηριστική φωνή του, κομψός πάντα, αλλά εχθρός μόνιμος της γραβάτας.

Η τελευταία τιμή που του επιφυλάχτηκε ήταν η μεγάλη εκδήλωση που οργανώθηκε το περασμένο καλοκαίρι στη Νίκαια, στο πλαίσιο του «Μουσικού Αυγούστου», όπου παρασημοφορήθηκε από τους δημάρχους της αυτοτολικής περιφέρειας, μίλησε ο Μίκης Θεοδωράκης και γνωστοί τραγουδιστές ερμήνευσαν τραγούδια του.

Η χτεσινή μέρα σημαδεύτηκε από μια ακόμη απώλεια στο τραγούδι: Του συνθέτη Κώστα Γιαννίδη, ενός απ' τους πρώτους του καλού ελαφρού τραγουδιού, με προσφορά και στην κλασική μουσική.

Με το θάνατό τους, θα λέγαμε, έφυγε μια ολόκληρη εποχή...

Οι πολιτικοί

Ο πρόεδρος της Ν.Δ. Ε. Αβέρωφ, με τηλεγράφημα προς την οικογένεια του Τσιτσάνη εξέφρασε τη λύπη του «για την απώλεια του μεγάλου συνθέτη, που άφησε εποχή στο λαϊκό μας τραγούδι».

Από την υπηρεσία ενημέρωσας της Ν.Δ. εκδόθηκε η ακόλουθη ανακοίνωση:

«Η Ν.Δ. εκφράζει την βαθύτατη θλίψη της για την απώλεια του Βασίλη Τσιτσάνη, ενός από τους πιο αντιπροσωπευτικούς εκφραστές του λαϊκού μας τραγουδιού.

Ο Βασίλης Τσιτσάνης με τα τραγούδια του, μίλησε στην ψυχή του απλού Έλληνα και παραστάθηκε στους πόθους, τους καμηούς και τις αγωνίες του.

Η απώλεια του μεγάλου λαϊκού μας βάρδου, αφήνει ένα μεγάλο κενό στο χώρο της λαϊκής μουσικής».

Οι δηλώσεις πολιτικών αρχηγών και πολιτικών:

ΧΑΡ.ΦΛΩΡΑΚΗΣ: «Μαζί με όλο τον ελληνικό λαό θρηνηούμε σήμερα το βάρδο της λαϊκής μας μουσικής Βασίλη Τσιτσάνη. Ο Βασίλης Τσιτσάνης σε δύσκολους καιρούς αντιστάθηκε στα ευτελή και ξενοφροτα γούστα, που καλλιέργησε η ολιγαρχία και έκαρσε τις λαχτάρες και τους καμηούς του λαού μας. Ο Βασίλης Τσιτσάνης με τα τραγούδια του βοήθησε στο να σμιλευτεί το πρόσωπο μιας άλλης Ελλάδας, της Ελλάδας των εργαζομένων.

Η μνήμη του, τα αθάνατα τραγούδια του θα συντροφεύουν το λαό μας στους αγώνες του, στις καθημερινές χαρές και τις λύπες του».

Γ. ΜΠΑΝΙΑΣ: «Όταν πριν από πολλά χρόνια ο Βασίλης Τσιτσάνης έγραψε μερικά από τα σημαντικά τραγούδια του, ασφαλώς δεν ήξερε ότι στο θάνατό του θα τον έκλαψε ένας ολόκληρος λαός. Οι λόγοι ήταν πολλοί. Ο κυριότερος, ίσως, ότι η λαϊκή μουσική εκφράση τελούσε «υπό απαγόρευση» και όχι μόνο από την κρατική εξουσία... Χρειάστηκαν χρόνια και αγώνες από πολλές μεριές για να βγει το ρεμπέτικο τραγούδι από το περιθώριο, να αναγνωριστεί σε αυτό ο λαός μας πολλά από τα χαρακτηριστικά του προσώπου του, και να το αγαλιάσει.

Μέσα σ' αυτούς τους αγώνες ο Βασίλης Τσιτσάνης, συνεπής στη μουσική του ήταν πρωτεργάτης.

Και μόνο γι' αυτό - πέρα βέβαια από την αδιαμφισβήτητη τώρα πια μουσική του προσφορά - ο θάνατός του είναι μια μεγάλη απώλεια».

ΕΥΑΓΓ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ:

«Η Ελλάδα έχασε έναν από τους θεμελιωτές και βάρδους του λαϊκού μας τραγουδιού. Το Βασίλη Τσιτσάνη, που με τη λιτή και νοσταλγική του εκφραση ζωντανέει τον πλούσιο ψυχισμό της Ρωμιοσύνης. Τα τραγούδια του στενού μου φίλου Τσιτσάνη είναι οι χαρές και οι λύπες των απλών ανθρώπων του λαού μας. Αυτές τις καθημερινές καταστάσεις ο Βασίλης Τσιτσάνης τις έκανε ποίηση και μουσική τις έκανε ανεπιτήδευτη και αυθόρμητη λαϊκή τέχνη, πάνω στην οποία βασίστηκαν και βασίζονται σήμερα οι καλύτεροι συνθέτες μας. Ο χαμός τέτοιων δημιουργών αφήνει δυσαναπλήρωτο κενό...».

19/1/1984

ΕΝΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ
ΓΡΑΜΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟΥΣ Δ. ΓΚΙΩΝΗ,
Κ. ΚΩΛΕΤΣΗ, Γ. ΛΙΑΠΗ, Τ. ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΙΤΣΑΝΗΣ

ΤΡΙΚΑΛΑ, 19. Μοναχικός τύπος και πολύ συναισθηματικός ήταν ο Βασίλης Τσιτσάνης, στα παιδικά του χρόνια, τουλάχιστον όπως τον θυμάμαι, μαθητή του Σχολαρχείου της πόλης μας. Μιλά ο συνταξιοδότης φαρμακοποιός κ. Ιάσωνας Τσουμένης, που ήταν συμμαθητής του Τσιτσάνη και θυμωμένος τον μεγάλο καλλιτέχνη συνεχίζει, καθώς μια γυαλόδα φαίνεται στα μάτια του: «Γέννημα θρέμα της φτωχολογιάς ήταν ο Βασίλης. Ο πατέρας του ήταν ταρουχάς και με την τέχνη του αυτή προσπαθούσε να αναστήσει 4 παιδιά. Μια κόρη και 3 γιους. Στερνοπαίσι ο Βασίλης. Τα άλλα παιδιά Νίκος, Χρίστος και η κοπέλα πέθαναν πριν από αυτόν».

Οι γονείς του Τσιτσάνη έφτασαν στα Τρίκαλα προερχόμενοι από την Ηπειρο, το 1900. Τον περισσότερο καιρό του ο Βασίλης τον περνούσε στα όργανα - πολλά από τα οποία έφτιαχνε μόνος του - και λίγο για τα μαθήματα. Είχε γεννηθεί το 1915 και το 1927, ήδη 12χρονο αγόρι εμφανίζεται με ένα μπουζούκι, στο θέατρο της πόλης. Η οικογένεια έμενε στην ακραία συνοικία Στρατώνες της πόλης κοντά στο δικαστικό μέγαρο. Διατηρούσαν και ένα δεύτερο σπίτι, που το νοίκιαζαν συνήθως σε δικαστικούς.

ΧΩΡΙΣΑΜ' ΕΝΑ ΔΕΙΛΙΝΟ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ λαϊκό τραγούδι, είναι από χτες ορφανό. Ο άνθρωπος που όπως έλεγε ο ίδιος, πήρε το μπουζούκι από τα καταγώγια και το έκανε κτήμα όλου του κόσμου, έφυγε αφήνοντας κενό δισταγμό.

Να ποιος ήταν ο Βασίλης Τσιτσάνης από πληροφορίες που παίρνουμε από τη μεγάλη συνέντευξη που έδωσε στον Κώστα Χατζηκούλη και που περιλαμβάνεται στο βιβλίο του «Βασίλης Τσιτσάνης - Η ζωή μου, το έργο μου».

Ο Τσιτσάνης γεννήθηκε από πατέρα «παλιό καρά και παλιό τραγικό», τουρκοζό στο επάγγελμα και παλιό μουσική στη δουλειά του, αφού τα τουρκοζοί που έφτιαχνε ήταν περίφημα, ακόμη και από την ανατολική θρούρα.

Οι γονείς του έκαναν στον κόσμο 14 παιδιά, αλλά έζησαν μόνο 4 (τρία αγόρια και ένα κορίτσι). Ο πατέρας του πέθανε το 1927 και η μάνα του το 1958.

Με το μαντολίνο

Εκείνον κόσμο της μουσικής μήτρε πολύ μικρός, ο πατέρας του είχε ένα παλιό ιταλικό μαντολίνο που έπαιζε μετά τη δουλειά του ή όταν είχαν γιορτές, αλλά απαγόρευσε στα παιδιά του να το παίρνουν στα χέρια τους. Δεν ήθελε να ασχοληθούν με τη μουσική.

Αργότερα η μαντολίνα έγινε μπουζούκι, αλλά κι αυτό ήταν απαγορευμένο στα παιδιά.

«Λίγο μετά το θάνατο του πατέρα μου το έπαιξα στα χέρια μου για πρώτη φορά. Ήμουν 12 χρονών. Νόμιζα το έπαισα στα χέρια μου με γοήτεια».

Αργότερα όταν πήγε στο Γυμνάσιο πήρε βιολί και σε λίγο καιρό το «κανε και στα δάκτυλά του έπαιξε». «Κανείς δεν φανταζόταν ότι από δεξιοτέχνη του βιολιού θα γινόμουν μπουζούκτζης. Η προτίκρεια στα Τρίκαλα με χλεύαζε, γιατί έπαιζε μπουζούκι. Ήμουν παιδί και με περιανούσαν. Τους εκδικήθηκα όμως με τις μετέπειτα επιτυχίες μου...».

«Μια σπάλα παιδί και είχε συνθέσει οκτώ τραγούδια, ποιά να θυμάμαι με σιγουριά ποιο είναι το πρώτο και ποιο το δεύτερο, θα μας πει στη συνέχεια».

Στην Αθήνα έφτασε τέλη του 1936. Όχι, για να σπουδάσει, αλλά για να σπουδάσει στο λαντιστήριο, να γίνει δεκτός. Ο αγώνας, για επιβίωση τον έριξε στο τραγούδι. Αρχικά να δουλεύει σε διάφορα μαγαζιά για να βγάλει

Με τον Θεοδωράκη και τον Μπιθικιώτη πριν από λίγους μήνες στη Νίκαια

τα έξοδα για τις σπουδές. Παράλληλα ήρθε σ' επαφή με την τότε «Οντέον» κι έγραψε (1937) το πρώτο του τραγούδι, ένα ζεμπίτικο με τίτλο «Σ' ένα τεκέ μπουκοφάν». Ήταν η αρχή. Και συνεχίσε.

Αλλά ο «παπικός», όπως λέει ο ίδιος, ήρθε με την «Αρχοντοσύνη» «Την τραγουδούσαν όλες οι κοινωνικές τάξεις, όλη η Ελλάδα. Από το Κολωνάκι μέχρι το τελευταίο άκρο του τόπου μας».

Στο μεταξύ πήγε φαντάρος στο τάγμα τηλεο-

φάντων, στη Θεσσαλονίκη. Ήταν Μάρτιος του 1938. Αλλά κι εκεί έγραψε τραγούδια. «Ποτέ δεν σταμάτησα να δημιουργώ».

Μετά απολύθηκε (Απρίλιος 1940), ήρθε στην Αθήνα και συνέχισε τη δουλειά του με δισκούς και σε μαγαζιά.

Με την ιταλική εισβολή επιστρατεύεται κι στέλνεται στο Αλβανικό μέτωπο. Μετά την κατάρρευση του μετώπου και την είσοδο των Γερμανών επιστρέφει στο σπίτι του, στα Τρίκαλα που

είχε μπουκοφάνισει από τους όλημους. Αμέσως φεύγει για τη Θεσσαλονίκη, όπου και μένει. Τότε γνωρίζει τη γυναίκα του, τη Ζωή και παντρεύεται. Από το γάμο αυτό γεννήθηκαν δύο παιδιά, η Βασιλική και ο Κώστας.

Στην Κατοχή

Η Κατοχή, μας λέει πάντα ο Τσιτσάνης ήταν η πιο γόνιμη περίοδος της καριέρας του. Τότε έγραψε τα καλύτερα τραγούδια του: «Μπαχαρί τσαλλίκι», «Βάρκα γαλά», «Αρσενικό», «Το πιάφι», «Α-χάριστη», «Αθηναίσα», «Τι σε μέλλει εμένα κι αν γυρνά» και βέβαια το κοροσίο τραγούδι του «Συννοσημένη Κυριακή», που μόνο του είναι μια ολόκληρη ιστορία. «Όσα τραγούδια έγραψα στη Θεσσαλονίκη, στην Κατοχή, τα γρημοφόνησα μετά την απελευθέρωση, όταν ξαναβρίσκω τα εργοστάσια δίσκων».

Στη Θεσσαλονίκη δούλεψε στα μαγαζιά «Ελάνος», στα περίφημα «Κοιτοκάνα» του Δαλαμάγκα, όπου άνοιξε το δικό του, το «Ουζερί Τσιτσάνη». Το 1946 και πάλι στην Αθήνα, όπου εγκαταστάθηκε οριστικά. Κι έπαιζε με τη μούτρα στη δουλειά.

Εμφανίστηκε στα καλύτερα τότε μαγαζιά, που δεν ήταν πάρα πολλά. Τα πιο σπουδαία ο «Μάριος» και η ταβέρνα του «Τζιμ του Χοντρού».

Τότε γνώρισε και τη Μπέλλου, με την οποία δούλεψε μαζί στον «Τζιμ». Λίγο αργότερα γνώρισε την Μαρίκα Νίνου με την οποία έγινε ανεπανάληπτο «εντίον» (Η Νίνου πέθανε το 1956 σε ηλικία 38 ετών από καρκίνο).

Στα χρόνια που ακολούθησε ο Τσιτσάνης συνέχισε πάντα να εμφανίζεται σε κέντρα, να τραγουδάει και να γράφει, με μια συχνότητα και μια αντοχή μοναδική. Δεν ήταν υπερβολή, να λέγαμε ότι έζησε στο πάθος.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

19/1/1984

24
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 18 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1984
ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 25

ΒΑΣΙΛΗΣ ΤΣΑΛΑΝΗΣ 1915-1983

Ο πρώτος ντάνος από το τραγούδι «Είπα δύο διασημότητες τον Τσανή»

ΑΠΟ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Με τη γυναίκα του Σοφί, τα γένια του Κώστα και τον αδελφό του Βασίλη από αριστερά το 1961. - Αργύρα Δομάτιν στο φόντο. - Γένια Δομάτιν

...τον αδελφό του το 1983. - Με τον Γρηγόρη Μενιδάκη το 1981, στο σπίτι του Τσανή. - Με τη Λαλιόβου και τον Μενίκο από Αριστερά

Εφυγε τη μάρα που γεννήθηκε...

«Εξέκρινε μ' ένα μονόλιθο κι έγινε βροτούσας. Τώρα πήρε το μπουζούκι και τόκανε σάρβαλο του Ελληνιστού».

«Στην αρχή όταν τραγουδούσα κι έβγαζε με περφορνούσαν. Έτσι είπατε: Λέω εγώ. Μια μέρα θα με θυμηθείτε».

Στα «Κοιτούρα»

Ο Τσανής γεννήθηκε τον Ιανουάριο του 1915, στο χωριό Κόκκινο, κοντά στο Λαύριο. Ο πατέρας του, Κώστας, ήταν εργάτης στα Λαύρια. Η μητέρα του, Σοφί, ήταν από το χωριό Κόκκινο. Ο Τσανής μεγάλωσε στο Λαύριο, όπου και άρχισε να τραγουδάει με τον αδελφό του Βασίλη. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής.

Πριν το λονδίνο

Ο Τσανής πήγε στο Λονδίνο το 1935, όπου και άρχισε να τραγουδάει. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής.

Συνεπιφοιτημένοι Κυριακή

Ο Τσανής και ο Βασίλης ήταν συνεπιφοιτημένοι στην Ακαδημία Μουσικής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής.

Φιλική

Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής. Ο Τσανής ήταν ένας από τους πιο δημοφιλείς τραγουδιστές της εποχής.

19/1/1984

...κι αυτά

Ηταν όσο γράψαμε

«ΜΑ ΠΟΣΟ χρόνων ήταν ο Τσιτσάνης;» ρωτούσαν πολλοί αναγνώστες χτες, ακούγοντας και διαβάζοντας διάφορες ηλικίες που του έδιναν η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και οι εφημερίδες.

Μολονότι κρίνουμε ότι το πράγμα δεν έχει και τόσο μεγάλη σημασία, επαναλαμβάνουμε κι εδώ ότι ο βάρος που έφυγε γεννήθηκε την ημερομηνία που γράψαμε εμείς χτες: 18 Ιανουαρίου 1915. Συμπλήρωσε συνεπώς πεθαίνοντας ακριβώς τα 69 του χρόνια.

20/1/1984

Η Άννα Χρυσάφη στο αεροδρόμιο μετά την άφιξη της σορού Ξεσπά και θρηνεί το δάσκαλό της

**Ο δάσκαλος
ήρθε χτες
χωρίς φωνή**

Συγγενείς και φίλοι σε ένα προσκύνημα στο νεκρό ρεμπέτη στο σπίτι του

«Μέσα στον ύπνο το βαρύ»

ΤΗΣ Κ. ΚΩΛΕΤΣΗ

ΤΟΣΑ πακέτα, σωρός από εμπορεύματα και οι υπάλληλοι της «Ολυμπιακής» υπερδύναμη. Δυσκολεύτηκαν ν' ανακαλύψουν, έτσι χυμώνο ανάμεσα στα κουτιά, το νεκρό βυθισμένο στο βαθύ κι στελείωτο ύπνο του.

Λίγους μήνες μετά την Ελλά **Λαμπετή**, μας ήρθε χτες τ' απόγευμα στις 5 μ.μ. από το Λονδίνο και η σορός του **Βασίλη Τσιτσάνη**. Το φέρετρό πολυμίμη με λινά-το, έγγρασε πάνω με μπλέ μαρκάδιό του τ' όνομα του ρεμπέτη.

[illegible]

Οι σκηνές που ακολούθησαν σωστός τραγέλαφος. Οι μὲν να κλαίνει οι δε να σπρώχνουν και να τρυπώνουν για να φωτογραφίσουν και οι αστυνομικοί να ασκούν το επάγγελμά τους.

Ασπρη η νεκροφόρα που παρέλαβε το νεκρό. Τον πήρε να τον ομορφύνει και να

τον οδηγήσει μέχρι το σπίτι του στη Γλυφάδα, που το 'θελε τόσο πολύ.

Λέει ο Κώστας Χατζηδουλής, βιογράφος του Τσιτσάνη που τον συνόδευσε στο Λονδίνο:

Δεν το πιστεύω
— Δεν πιστεύω ο Βασίλης ότι θα πεθάνει. Ελεγε πως μετά την εγχείριση θα γυρίσει καλά στην Αθήνα. Μια φορά καληπομπίζοντας είπε ότι αν πάθει τίποτε να τον πάρω από το σπίτι του. Πάντως για θάνατο δεν έλεγε κουβέντα.

Με την πτήση της «Ολυμπιακής» ήρθε από το Λονδίνο, όπου συνόδευε τον πατέρα της η Βικτωρία. Βουτηγμένη στο κλάμα κατέβηκε κι έπεσε στην αγκαλιά του θείου της, του Ανδρέα, αδελφού της μητέρας της. Κι όταν φάνηκε ο αδελφός της ο Κώστας έσπασαν σ' ένα αγκαλιασμά ολό πόνο κι απόγνωση. Να στριχτεί η αδελφή στην αγκαλιά του αδελφού. Να πάρει δύναμη. Ήταν όμως τόσο η φασαρία που προκάλεσαν ετελώντας τα καθήκοντα τους.

Ο υπουργός Εργασίας με την κόρη του Τσιτσάνη Βικτωρία, στο αεροδρόμιο του Ελληνικού

«Χάρμα», στέκι του Τσι-
τσάνη τα τελευταία 14 χρό-
νια, η Ελένη Γεωργίου, η τρα-

Μετά από την στάση το ασφαλείας από το Αιόπειο στην αβύσσο αναμνηστική των Ελλήνων άρχισαν να συγκεντρώνονται φίλοι και συγγενείς. Ηρόδο ο Κόστας Τσιτσάνης, η γυναίκα του, ο Κίμωνας Φαρανής και ο Κόστας Παπαλάζου επιζηρηματίες στο κέντρο

διάσημους καλλιτέχνες, που έτρεξε από την πρώτη στιγμή κοντά στην οικογένεια του εκλιπόντος, οι συνθέτες, **Ηλίας Ανδριόπουλος** και **Θωμάς Μπακαλάκος**, ο **Λαβρινιώτης**, πρόεδρος της ΕΜΕΣ, ο συνθέτης, **Χρήστος Νικολόπουλος**.

Αίσθηση προκάλεσε η παρουσία του υπουργού Εργασίας Ευ. Γιαννόπουλου, φίλου καλού του Τσιτσάνη. Εκεί κι ο Σώτος ο γλύπτης που θα κάνει την προτομή που τόσο λαχτάραζε η Ζωή Τσιτσάνη, η γυναίκα του.

Όταν ακούστηκε η άφιξη των αεροπλάνων όλοι έτρεξαν στην πίστα του αεροδρομίου. Ο υπουργός στο ίδιο αυτοκίνητο με το γιο του Τσιτσάνη και τον Κόκοτα. Ανέβηκε τη σκάλα να υποδεχτεί την κόρη και να συλλυπηθεί. Οι στενοί συγγενείς, μόλις ανταμώθηκαν με την Βικτωρία, πήγαν στο σπίτι να περμεύουν εκεί τη σορό, ν' αποφύγουν την τραγική αναμονή της «απο-
θανάτου».

Η Ζωή Τσιτσάνη δεν άντεξε να πάει μέχρι το αερο-

δρόμιο. Ζήτησε να τον πάνε στο σπίτι. Πράγμα που έγινε με αρκετή καθυστέρηση βέβαια.

βέβαια.
Στην Αχιλλέως, στη Γλυφάδα, όπου βρίσκεται το σπίτι της οικογένειας Τσιτσάνη πήγαν πολλοί. Κάποια ώρα άρχισαν να συρ-

Στην κηδεία του Βασίλη Τσιτσάνη θα παραστεί και ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου ενώ τον Επικήδειο θα εκφωνήσει στα εκφωνήσει ο υπ. Εργασίας Ευαγ. Γιαννόπουλος

ρέουν και καλλιτέχνες και καλλιτεχνίζοντες. Από τις σεμνές και σοβαρές παρουσίες, ήταν ο Γιώργος Νταλάρας.

Όταν η νεκροφόρα φάνηκε στο δρόμο κι όταν ο νεκρός «πήλκε» στο σπίτι ε-
κταλιζάρουν τραγικές σκηνές. Σκηνές που γνωρίζουν
όλα τα ελληνικά σπίτια που
'χασαν κάποιο αγαπημένο
πρόσωπο. Σκηνές, απλές,
ανθρώπινες, αδύναμες, γε-
μάτες συγκίνηση κι από-
γνωση. Η κυρά Ζοή ήταν
το τραγικό πρόσωπο, που
χαίρεται το Βασίλη ζωντα-
νό, χαμογελάστο, με τα κα-
λαμπούρια του νωπά στύ-
θιμης της. Και τώρα τον
αντικρίζει ακίνητο, άψυχο.
Δεν το πίστευε μέχρι τις
όχι πέντε, όταν τον έβλεπε
και πάλι αρνιόταν να το δε-
χτεί.

Σήμερα το πρωί η σορός μεταφέρθηκε στο εκκλησάκι της Αγίας Λαύρας, στο Α' Νεκροταφείο Αθηνών για το λαϊκό προσκύνημα, μέχρι την κηδεία. Ο κύκλος τον Βασίλη Τσιτσάνη έκλεισε στα 68 του χρόνια, αφού σημάδεψε την πολιτιστική μας ζωή και μας πρόσφερε απλόχερα τραγούδια για όλες τις στιγμές. Και τις καλές και τις κακές. Τις χαρούμενες και τις πονεμένες. Πώς μπορούμε να τον ξεχάσουμε;

Πάνω απ' το
φέρετρό του
μεγάλου
βάρδου του
ελληνικού
τραγουδιού
θρηνεί ο γιος
του Τσιτσάνη.
Διακρίνεται
σύζυγός του

ΕΙΝΑΙ κάποιοι θάνατοι που το λεξιλόγιο δείχνει φτωχό να τους εκφράσει - έτσι πια που χωρίς οικονομία σκορπίζουμε επίθετα σε δίκαιους και άδικους. Τι να πεις τώρα για τον **Τσιτσάνη**, το φαινόμενο αυτό του ελληνικού τραγουδιού που δεν είναι πια ανάμεσά μας;

Ήταν ένας από τους ελάχιστους ζωντανούς μύθους που μας απόμειναν και και θα πρέπει να λογιζόμαστε τυχεροί που τον γνωρίσαμε.

Ήταν από εκείνους που είχαν συνείδηση της μεγαλοσύνης τους και της μοναδικότητάς τους, γι' αυτό και αρνιόταν κάθε σύνδεσή του με οτιδήποτε άλλο. «Εμένα το τραγούδι βγαίνει από μέσα μου», έλεγε. Κι έτσι είναι. Ήταν ένας ωκεανός τραγουδιού. Και δεν χρειαζόταν να συνδεθεί με μια περίοδο της ιστορίας μας (όπως έγινε πριν μερικά χρόνια όταν, καλά και σώνεια, θέλησαν να τον εμφανίσουν σαν τον μοναδικό τροβαδούρο της Αντίστασης) ή να δηλώσει ότι ανήκει κάπου για να τον αγαπήσουμε περισσότερο. Ο Τσιτσάνης ήταν η έκφραση του ελληνικού λαού, ήταν ο βάρδος του, σπλάχνο από τα σπλάχνα του, ήταν το τραγούδι του. Που θα μας συντροφεύει όσο υπάρχουμε.

21/1/1984

Η Θεσσαλονίκη τιμά τον Τσιτσάνη

«Εκφράζοντας την ομόφωνη γνώμη του λαού της Θεσσαλονίκης, στην οποία έζησε και αγάπησε με τις μελωδίες του ο μεγάλος «βάρδος» το Δημοτικό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης σ' έκτακτη συνεδρίασή του αποφάσισε χτες να τιμήσει τη μνήμη του Βασιλή Τσιτσάνη. Το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε τα εξής:

- Να οργανώσει μεγάλη καλλιτεχνική εκδήλωση-μνημόσυνο για ν' αποτίσει φόρο τιμής «στον λαϊκό αυτόν δημιουργό», με τη συμμετοχή των πιο γνωστών καλλιτεχνών

- Να δοθεί το όνομα του Βασιλή Τσιτσάνη σε νέα οδό του Δήμου Θεσσαλονίκης, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας επιτροπής του συμβουλίου.

Στο μεταξύ, ανταπόκριση που δημοσιεύθηκε στην «Ελευθεροτυπία» της Πέμπτης, για τον Τσιτσάνη, αποτέλεσε το μεγαλύτερο μέρος της εκπομπής «Καλλιτεχνικό Περισκόπιο», που μεταδίδεται κάθε Παρασκευή από το ραδιόφωνο της ΕΡΤ-2 στη Θεσσαλονίκη. Ο υπεύθυνος της εκπομπής κ. Γιώργος Κορδομενίδης είπε στην αρχή:

...Από τη χτεςινή «Ελευθεροτυπία» δανειζόμαστε ανταπόκριση του Γιάννη Λιάπη...».

Σημειώνεται ότι είναι μια από τις σπάνιες φορές που αναφέρεται σ' εκπομπή η εφημερίδα απ' την οποία γίνεται ο «δανεισμός»...

21/1/1984

Βασίλης Τσιτσάνης

ΜΕ ΤΗ «Συννεφιασμένη Κυριακή», εκατοντάδες στεφάνια, το σύνολο του πολιτικού και καλλιτεχνικού κόσμου και την Αθήνα ολόκληρη να έχει κατακλύσει το χώρο του νεκροταφείου και τους γύρω λόφους, συνοδεύτηκε χτες, στον «ύπνο του το βαθύ», ο Βασίλης Τσιτσάνης. Στην κηδεία του παρέστη και ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου. Τον επικήδειο εκφώνησε ο υπουργός Εργασίας Ευάγγ. Γιαννόπουλος (Σελ. 3).

22/1/1984

Χιλιάδες άνθρωποι που τον τραγούδησαν με καημό, χτες τον κήδεψαν με οδύνη

Ολη η Αθήνα τον συνόδεψε...

ΚΕΝΤΡΟ της Αθήνας και της Ελλάδας ολόκληρης έγινε χτες το Α' νεκροταφείο. Χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες Έλληνες, πλημμύρισαν τους χώρους μέσα και γύρω από το νεκροταφείο, τους δρόμους, τα πεζοδρόμια, τους γύρω λόφους, παντού, με λουλούδια στα χέρια για ένα ύστατο χαιρετισμό στο Βασίλη Τσιτσάνη, το ρεμπέτη, το δασκαλό.

Ο πρωθυπουργός, ο πολιτικός και ο καλλιτεχνικός κόσμος, επώνυμοι και ανώνυμοι φίλοι του, ένας λαός ολόκληρος ήταν εκεί. Χιλιάδες στεφάνια γέμισαν το νεκροταφείο, ενώ πολλοί φίλοι μπουζουκτζήδες έφεραν τα μπουζούκια τους, να συνοδεύουν τον Τσιτσάνη στην τελευταία κατοικία του με τη «Συννεφιασμένη Κυριακή», όπως ήταν η επιθυμία του.

Από τον πολιτικό κόσμο παραβρέθηκαν ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου με τη σύζυγό του, οι υπουργοί κ. Ε. Γιαννόπουλος, η κ. Μ. Μερκούρη, ο κ. Α. Πεπονής, ο κ. Ν. Ακριτίδης, ο πρόεδρος της Βουλής κ. Γιάν-

νης Αλευράς, ο κ. Χ. Φλωράκης, ο κ. Η. Ηλιού, ο κ. Γ. Μπανιάς, ο δήμαρχος Αθηνών κ. Δ. Μπέης, ο δήμαρχος Τρικάλων και πολλοί άλλοι.

Από τον καλλιτεχνικό κόσμο ο Μπαγιαντέρας, υποβασταζόμενος ο θεαοδωρής, ο Σαββόπουλος, ο Μαρκόπουλος, ο Τζαβέλλας, ο Γαργανουράκης, ο Νταλάρας, η Σωτηρία Μπέλλου, ο Παπαγιαννόπουλος, ο Κατράκης, ο Τσαρούχης και πολλοί άλλοι.

«Ηλία μου, έρχομαι»

Ντυμένος στα κόκκινα θα παύει σήμερα το πρωί στις 11 στο άσος του φρουρίου Καραϊσκάκη της Χαλκίδας ο συγγραφέας Γιάννης Σκαρίμπας.

Σε μια τελευταία αναλοιπή λίγο πριν πεθάνει, ο Σκαρίμπας, ανακάλεσε τα νεκρά πρόσωπα της οικογένειάς του: τη γυναίκα του Ελένη («Ελένη μου, συγχώρεσέ με για όσα σου έκανα»), τη μάνα του (ήλια να κάτσεις δίπλα μου) και το γιο του Ηλία, που έχασε σε ηλικία 7 χρόνων (ήλια μου, έρχομαι).

Στεφάνια έστειλαν η Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ εσ, η Μαρινέλλα, ο Σπύρ Ντασέν, ο Χάρρυ Κλυνν, η Κούρτη, η Λίνα, ο Μπιθιάκης και δεκάδες άλλοι.

Ο υπουργός Εργασίας, Ε. Γιαννόπουλος, στον επικήδειο που εκφώνησε, μεταξύ άλλων εί-

πε: «Με αισθήματα βαριάς οδύνης απευθυνόμε τον τελευταίο χαιρετισμό εκ μέρους της κυβέρνησης και του λαού μας.

Μας έφυγε ένας μεγάλος καλλιτέχνης και άνθρωπος και η ζωτονομένη έκφραση της μουσικής και της λαϊκής μας παράδοσης. Όταν με αποχαιρέτησε στο υπουργείο για να πας στο Λονδίνο, πρόβλεψες το θάνατό σου...».

Η υπουργός Πολιτισμού Μαρίνα Μερκούρη, βαθιά συγκινημένη, είπε στο λόγο της: «Γλυκό και ρομαντικό ποτάμι, αστείρευτη φλέβα, μεγάλη καρδιά, ο Βασίλης Τσιτσάνης έχει σηματοδεχί τον τόπο μας. Με το μεγάλο ταλέντο του έγραψε και τραγούλησε τις στενοχώριες μας, τους σεβντόδες και τα σεκλέτια μας.

Το υπουργείο Πολιτισμού θα ιδρύσει στο Τρίκαλα «Μουσείο Τσιτσάνη», όπου μετεί των προσωπικών του αντικειμένων θα υπάρχουν και ηχογραφήμένα τα 1.500 τραγούδια του».

22/1/1984

★ ΕΙΠΕ: Ο νέος πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών κ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ - ΝΟΥΓΑΡΟΣ: «Δεν είπα ποτέ πως ο Ρίτσος είναι κουκουέ και ότι γι' αυτό δεν μπορεί να εκλεγεί ακαδημαϊκός. Είπα μόνο πως η Ακαδημία είναι ίδρυμα συντηρητικό που ενδιαφέρεται για την ιστορία και τις παραδόσεις του λαού μας».

“Αντίο Βασίλη,, από το ρεμπέτη Καπλάνη

Τόσο
συννεφιασμένη αυτή
η Κυριακή, με τον
Τσιτσάνη να
αναπαύεται από χτες
στην αττική γη... Ο
«δάσκαλος»
στάθηκε όρθιος 50
ολόκληρα χρόνια
στο παλκοσένικο,
τραγουδώντας τους
καημούς του λαού.
Τώρα δεν υπάρχει
πια.

Απόηχος της
συγκίνησης που
κυριάρχησε αυτές
τις μέρες, μια
εξομολόγηση στην
«Κ.Ε.» του παλιού
ρεμπέτη και
συνεργάτη του
Βασίλη Τσιτσάνη, το
Κώστα Καπλάνη,
του δημιουργού του
κλασικού «Μινόρε
της Αυγής».

«Μ
όλις έμαθα
πως πέθανε
ο Τσιτσά-
νης, τάχασα. Όλη τη νύ-
χτα δεν κοιμήθηκα, πα-
ρέα με ένα μπουκάλι
ουίσκι. Ο φόβος που εί-
χε ο Βασίλης για το χά-
ρο, δεν άρκεσε για να σ-
ποτρέψει το θάνατό
του...»

Και θυμάται: «Τον
γνώρισα σ' ένα σπίτι, το
1937. Τότε εγώ έπαιξα
χαβάνια (κιθάρα με σιδε-
ράκια), αλλά ο θαυμα-
σμός μου για τον Τσιτσά-
νη μ' έκανε ν' αφοσιωθώ
στο μπουζούκι.

Είχε μια επιβλητικότη-
τα... Ήταν τόσο παράξενο
το παίξιμό του... Γι' αυτό
και το 95% των τραγου-
διών του είχε επιτυχία.
Από το 1945 ως το
1954 που έφυγα για την
Αμερική, είμασταν φίλοι
και συνεργάτες. Όλοι τον
έλεγαν τσιγκούνη, γιατί
έκανε τα λεφτά του λίρες.
Αλλά ήταν καλός άνθρω-
πος και ευαίσθητος... Ξό-
δευε πολλά για το ντύσι-
μό του. Τα κοστούμια του
όλα ήταν εγγλέζικα. Στις
παρέες του ήταν πρό-

σχαρος... Ποτέ δεν μιλά-
γαμε για πολιτικά... Δεν
μας ενδιέφεραν. Εμείς
συζητάγαμε πώς θα τη
βγάλουμε, πώς θα κάνου-
με όνομα και καλά τρα-
γούδια... Ήταν γεννημέ-
νος ο άνθρωπος για τη
μουσική.

Λίγο μετά την Πρωτο-
χρονιά, μίλησα για τελευ-
ταία φορά μαζί του, δύο
μέρες πριν πάει στο Λον-
δίνο.

— Τι δουλεύεις μωρέ Βα-
σίλη; του είπα.

— Έχω πολλές στενοχώ-
ριες, δουλεύω για να ξε-
χνάω μ' απάντηση.

— Κάτσε ξεκουράσου λί-
γο, σώματις θα ζήσουμε
πολύ ακόμα; Θα πεθά-
νουμε...

— Άστανε ρε το χάρο να
πάει στο διάολο, να πάει
στο βουνό...

Κι ο ίδιος δεν το πί-
στευε πως θα πέθαινε.

— Θα γυρίσω από το Λον-
δίνο και θα τα πούμε,
μούδωσε την υπόσχεση.

Τελικά δεν γύρισε. Αν-
τίο Βασίλη παλιόφιλε, α-
πό το ρεμπέτη Κώστα
Καπλάνη, φιλαράκι γκαρ-
διακό...

Στο πάκο του «Τζιγυ του
Λοντρου». Ο Τσιτσάνης
(αριστερά) και πλάι του κα-
τά σειρά, ο «Τούρκος», ο
Περσιτέρης, ο Καπλάνης.
Ακριβώς πίσω από τον
τελευταίο ο Κασμάτης, στο
κέντρο ο Περσιτέρης και
αριστερά ο Ρούκουνας, 1947.
Το ρεμπέτικο στις δόξες του.

Ο Καπλάνης σήμερα

22/1/1984

Ειδήσεις - Ελλάδα

Από τους λίγους που έκλαψαν τον άνθρωπο, πιο πολύ από το σύμβολο. Η Ζωή Τσιτσάνη συνοδεύει τον άδρα της στον τάφο

Αντίο σύντροφε του έρωτα και του σεβντά

ΤΗΣ Μ. ΜΑΡΑΓΚΟΥ

Η ΜΕΛΙΝΑ, τον αποκάλυψε σύντροφο του έρωτα και του σεβντά μας, ο Μίκης, γενάρχη της ελληνικής νεότερης μουσικής, ο υπουργός Εργασίας Ευ. Γιαννόπουλος, εφάρστη του Ασού και των ονείρων του.

Σύμβολο της λαϊκής πνοής, ο Βασίλης Τσιτσάνης, βρέθηκε με το γνωστό του χαμόγελο, κάπου θλιμμένο κάπου ειρωνικό, στη μέση της εκκλησίας του Α' Νεκροταφείου, να δέχεται τιμές μοναδικές, ξεπλωμένος σ' ένα φέρετρο, όπου ακουμπησε όλη η Ελλάδα.

Η Ελλάδα του μόχθου, η Ελλάδα της αγωνίας και του αγώνα, η Ελλάδα του πόνου... Ηλιόλουστο Σάββατο, αλλά βαρύ, όπως έπεσε η σκιά του θανάτου, αυτό του τεραστίου καλλιτέχνη, του σπάνιου παίκτη του ρεμπλικανικού λόγου, που κατέβηκε στη γη, με μπουζούκια και τραγούδια.

Οι φίλοι του Τσιτσάνη, χιλιάδες οι παρόντες, οκτώ εκατομμύρια ίσως οι συντροφισμένοι του με τη σκηνή, συγκεντρώθηκαν νωρίς-νωρίς το μεσημέρι του Σαββάτου στο Α' Νεκροταφείο.

Στην πλειονοπία τους, άνθρωποι λαϊκοί

που ανηφόριζαν από τις 12, 12.30 στην οδό Αναπαύσεως, άλλοι με τα μαυρά τους, άλλοι με σακκούλακια νύκλον, κάποιον προσοχή ίσως, για τον άλλο μόχθο μιας ξεχωριστής ημέρας.

Με τα λουλούδια, σ' όλα τα χρώματα, αυτή τη μέρα την Αλκυονίδα, με αυτοσχέδια στεφάνια, που στάθηκαν πλάι στα τεράστια ζωγραφισμένα με γαρούφαλλα μπουζούκια.

Σ' αυτή την κηδεία, η οργάνωση ήταν καλύτερη - από τις σπάνιες φορές που το μεγάλο πλήθος κι οι αστυνομικοί συμπορεύονταν στον πόνο - παρά όλα αυτά, αρκετές οι λιποθυμίες και οι αγónες για μια θέση στο χώρο του Νεκροταφείου.

Φυσικά, δεν έλειψαν οι θαυμαστές των ζωντανών, οι άνθρωποι που ήθελαν να δουν από κοντά την διακριτική δέια της Λαμπέτη, τώρα είχε κάτι το συμπληρωτικό. Ίσως, γιατί όλα τα μάτια είχαν δάκρυα, όλα τα χείλη υψώθηκαν την «Συννεφιασμένη Κυριακή», έτσι όπως συνοδεύαν το μοιρολόι του Μίκη, μέσα στην εκκλησία.

Τα χειροκροτήματα για τους πολιτικούς, πρώτα πρώτα για τον Πρωθυπουργό, αλλά και τους παρευρισκόμενους υπουργούς και αρχηγούς κομμάτων, δεν έλειψαν.

Όπως δεν έλειψαν κι εκείνα για τους καλλιτέχνες.

Αλλά η επιβράβευση της παρουσίας - που έ-
- έγινε βουή δραματική, στο μεγάλο τελευταίο χειροκρότημα για το φέρετρο που περνούσε...

Πριν, από την νεκρώσιμη ακολουθία και μετά, στον δρόμο για το τάφο.

Ένα τάφο, πλάι σ' εκείνο της Ελλην Λαμπέ-
- τη.

Η νεκρώσιμη ακολουθία, άρχισε στις 2.30 μ.μ. με την είσοδο του Ανδρέα Παπανδρέου για να τελειώσει γύρω στις 4 μ.μ. την ώρα που το πλήθος άρχισε να διαλύεται.

Αφού, τραγουδήσε στον ανοικτό τάφο, το ύστατο χαιρετί: «Συννεφιασμένη Κυριακή, μοιάζεις με την καρδιά μου...».

Ο πρωθυπουργός και η σύζυγός του Μαργαρίτα Παπανδρέου, ενώ προσέρχονται στο Α' Νεκροταφείο στις 3.30 μ.μ. Λίγα αργότερα, η «Συννεφιασμένη Κυριακή», το τελευταίο μοιρολόι.

Η Σωτηρία Μπέλλου, η πιο στενή συνεργάτης του συνθέτη μετά τη Μαρίκα Νίνου στη σαββατιάτικη συναυλία για τον μεγάλο δημιουργό

πρώτα πρώτα για τον Πρωθυπουργό, αλλά και τους παρευρισκόμενους υπουργούς και αρχηγούς κομμάτων, δεν έλειψαν.

Όπως δεν έλειψαν κι εκείνα για τους καλλιτέχνες.

Αλλά η επιβράβευση της παρουσίας - που έ-
- έγινε βουή δραματική, στο μεγάλο τελευταίο χειροκρότημα για το φέρετρο που περνούσε...

Πριν, από την νεκρώσιμη ακολουθία και μετά, στον δρόμο για το τάφο.

Ένα τάφο, πλάι σ' εκείνο της Ελλην Λαμπέ-
- τη.

Η νεκρώσιμη ακολουθία, άρχισε στις 2.30 μ.μ. με την είσοδο του Ανδρέα Παπανδρέου για να τελειώσει γύρω στις 4 μ.μ. την ώρα που το πλήθος άρχισε να διαλύεται.

Αφού, τραγουδήσε στον ανοικτό τάφο, το ύστατο χαιρετί: «Συννεφιασμένη Κυριακή, μοιάζεις με την καρδιά μου...».

«Ο δικός μας άνθρωπος», όπως έλεγαν πολλοί, «βοηθούσε όσο κανείς τον αγώνα, έδινε χρήματα, αλλά δεν ήθελε να φαίνεται», όπως ακούστηκε από άλλους, μιας αποχαιρετήσιμης, τυπικά. Γιατί ουσιαστικά, ένας καλλιτέχνης σαν κι αυτόν, ζει και θα ζει, μέσα από το έργο του και μόνο.

Τον βάρος της λαϊκής μας μουσικής, αποχαιρέτησαν, οι πολιτικοί: Ανδρέας Παπανδρέου και η σύζυγός του Μαργαρίτα, Άκης Τσοχατζόπουλος, Γιάννης Αλευράς, Ευαγγ. Γιαννόπουλος, Μελίνα Μερκούρη, Κωνσταντίνος Αλαβάνος, Ηλίας Ηλιού, Χαρίλαος Φλωράκης, Μπάμπης Πρωτοπαπάς, Αναστ. Πεπονής, Γιάννης Μπανάς, Γιάννης Ζιγής.

Όσο για τους καλλιτέχνες, ήσαν όλοι οι σχεδόν όλοι. Από τον Μίκη Θεοδωράκη και τον

Γιάννη Τσαρούχη, μέχρι τους Γρηγόρη Μπιθκόκη, Σωτηρία Μπέλλου, Άννα Χρονιάση, Διονύση Σαββόπουλο, Σταμάτη Κόκοτα, Γιώργο Χατζηνάσιο, Βίκυ Μοσχολιού, Γιώργο

Νταλάρα, Μανώλη Μητσιά, Πάνο Τριβέλλα, Καλή Καλό, Χρήστο Λιοντή, Χαρούλα Αλεξίου, Γιώργο Μητσάκη.

Κι άλλοι, κι άλλοι, κι άλλοι.

Γειά σου περήφανη κι αθάνατη εργατιά

Στερνό χαιρετί από τον υπουργό και φίλο

Για να συνεχίσω, κεντράροντας στο θέμα της εισαγωγής της ζήτησης υποκουλτούρας.

«Όταν στη δεκαετία του '60 πολεμούσε παράλληλα με τον Μίκη Θεοδωράκη, το Μάνο Χατζηδάκι και άλλους φυλαγμένους συνθέτες μας, κατά της εισαγωγής και έκλιψαν από την Αφρική και την Ασία, κατόρθωσε τότε, να σηματοδότησει την εποχή αυτή, που συνέπιπτε με τους αγώνες για τη δημοκρατική αναγέννηση της χώρας μας, με μια αληθινή λαϊκή πολιτιστική επανάσταση.

Είπε κάποτε ο Τσαρού-
- χης:

«Ευτυχώς που υπάρχει ο Βασίλης Τσιτσάνης για να μας θυμίζει, ότι έχουμε λαϊκό πολιτισμό». Τα λόγια αυτά περικλείουν μια μεγάλη αλήθεια. Και πιστεύουμε, ότι ο χαμός του, όπως δείχνει το σημερινό πανθηναϊκό και πανελλήνιο προσοχήν στο φέρετρό του, θα μας κάνει ν' αντιληφθούμε τι είχαμε και τι χάσαμε. Η απόλαυση αυτής της φρονηματοποίησης είναι και κάθε Ελληνίδα, για μια πιο ευσυνείδητη στροφή προς τη λαϊκή πολιτιστική παράδοση. Και μια τέτοια στροφή θαρρώ, ότι θα 'ναι και το καλύτερο μνημόσυνο, προς το χαμένο αδελφό μας.

«Το υπουργείο Πολιτισμού θα βοηθήσει τη δημιουργία του μουσείου Τσιτσάνη στα Τρίκαλα», υποσχέθηκε η Μελίνα

23/1/1984

ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΤΕΧΝΕΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΑ

Όσα δεν πρόλαβε να κάνει

ΔΕΝ πρόλαβε να απολαύσει τις τιμές που είχαν προγραμματιστεί, ύστερα από δύο μηνών εντατική δουλειά, ο Βασίλης Τσιτσάνης. Συγκεκριμένα ο παραγωγός Β. Φραγκιαδάκης είχε προγραμματίσει 12 συναυλίες σε μεγάλα και φημισμένα θέατρα της Αμερικής και του Καναδά, για το Μάη του 1984.

Ο δάσκαλος θα εμφανιζόταν στο Κέντρο Σέντερ της Ουάσινγκτον, στο Όπερα Χάους του Σαν Φρανσίσκο, στο Λίνκολν Σέντερ της Ν. Υόρκης κ.α. Παράλληλα με τις συναυλίες είχε προγραμματιστεί σειρά

διαλέξεων και έκθεσης φωτογραφίας για τη ζωή και το έργο του Τσιτσάνη σε κεντρικά Πανεπιστήμια της Αμερικής, όπου θα του απονεμόταν τιμητικό διδακτορικό δίπλωμα στη μουσική, πράγμα που συμβαίνει για πρώτη φορά σε Έλληνα λαϊκό συνθέτη. Δεκάδες δεξιώσεις και άλλες εκδηλώσεις είχαν ήδη προγραμματιστεί σε συνεργασία με συλλόγους, κυβερνητικούς εκπροσώπους και άλλους κυβερνητικούς παράγοντες για να τιμηθεί ο συνθέτης.

Με την επιστροφή του στην Ελλάδα, θα έκανε συναυλία στο Ολυμπιακό Στάδιο στην Αθήνα, στην οποία θα συμμετείχαν τιμητικά πολλοί καλλιτέχνες φίλοι του.

Ο ξαφνικός θάνατος του Τσιτσάνη απέτρεψε βέβαια τα σχέδια αυτά, όμως οι τιμές θα του αποδοθούν. Συγκεκριμένα, το Μάη, όπως είχε προγραμματιστεί, σε ειδική τελετή θα απονεμιθεί τιμητικό διδακτορικό δίπλωμα στο μεγάλο καλλιτέχνη από Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, το οποίο θα παραλάβει ο φίλος του Κώστας Χατζηηδουλής. Στη συνέχεια οργανώνεται τιμητική συναυλία στο Ολυμπιακό Στάδιο της Αθήνας, στην οποία θα κληθούν να τραγουδήσουν πολλοί καλλιτέχνες. Οι εισπράξεις από τη συναυλία αυτή θα διατεθούν στην έρευνα για την καταπολέμηση του καρκίνου.

24/1/1984

Αντι μνημοσύνου

Για το θάνατο του Βασίλη Τσιτσάνη, δύο λόγια μόνο έχουμε να πούμε. Πως κι αυτά, δε χρειάζεται να ειπωθούν. Κι αυτό, γιατί, ήταν ένας από τους ελάχιστους ανθρώπους που δεν έχουν την ανάγκη να συστηθούν. Όλοι νιώθουν τα τραγούδια του, όλων ήταν συγγενής. Γι' αυτό, και, πιστεύουμε, είναι λειψοί οι επικηδείοι γι' αυτόν. Ποιός με τα λόγια του θα περιγράψει τη δική σου αγάπη;

Θα θέλαμε λοιπόν να μη γράφαμε τίποτα, αλλά έχουμε στο νου τις δεκάδες στείρες «ε-

κδηλώσεις» εις μνήμην του Λοΐζου και της Λαμπέτη. Γι' αυτό και γράφουμε τούτα τα λόγια, ελπίζοντας να μην επαναληφθεί ο ρυθμός κι ο αριθμός για τον Τσιτσάνη. Είναι ο τρόπος που γίνονται, θα πείτε, όχι το ότι γίνονται. Έτσι είναι, αλλά να που ο τρόπος, συνηθώς μας απογοητεύει. Καλύτερα λοιπόν να λείπει η ποσότητα προς όφελος της ειλικρίνειας και της ποιότητας. Οι ομαδικές επιδείξεις προσχεδιασμένου θρήνου - γιατί τέτοιες είναι οι περισσότερες - δεν ταιριάζουν στο λαϊκό τραγούδι. Δεν ταιριάζουν σε κανένα τραγούδι...

25/1/1984